

Naš kmečki dom.

„Domoljubova“ priloga za naše
gospodarje, gospodinje in dekleta.

Jedro agrarnega vprašanja.

Agrarno gibanje v Avstriji se je začelo približno pred 30 leti. Takrat so bili za kmeta hudi časi. Slabe letine, vedno rastoče zadolževanje, pomanjkanje cenega kredita in oderuštvo, nizke cene poljskih pridelkov vsled prekmorske konkurence, izseljevanje in v zvezi s tem pomanjkanje delavskih močij, vse to je povzročilo, da so bile razmere kmečkega stanu od dne do dne obupnejše. K temu so se še pridružile različne nezgode, kakor n. pr. trtna uš, ki je v kratkem času uničila vse stare vinograde. Naši kmetje se še dobro spominjajo tistih žalostnih časov, ko so opustošeni griči in prazni, na pol podrti vinjski hrami oznanjali vest o nekdanjem kmečkem blagostanju. Te žalostne razmere so opozorile prijatelje kmečkega stanu, da so začeli temeljito proučevati vzroke agrarne krize, da so s teoretičnim raziskovanjem in s praktičnim gospodarskim delom skušali rešiti tako važno kmečko vprašanje.

Ker smo tudi mi Slovenci v pretežni večini kmečki narod, zato nam bo gotovo koristilo, če se znanje o važnejših točkah agrarnega vprašanja širi tudi med kmečkimi krogi. Agrarno vprašanje pomeni za nas sledeče: Kmeta kulturno, gospodarsko in pravno povzdigniti in ga osvoboditi tuje gospodarske nadvlade. To je vprašanje, kako se naj zboljšajo gospodarske razmere kmečkega stanu, da se bo združen in gospodarsko močen lahko boril proti premoči kapitalizma. Obenem je kmečko vprašanje pri nas tudi velevažno narodno vprašanje. Naš narodni boj je boj gospodarsko slabših proti gospodarsko močnejšim, proti Nemcem, Lahom in Madjarom. Le tedaj, ako bomo gospodarsko močni, se bomo mogli uspešno boriti za pravice našega naroda na političnem in kulturnem polju. Agrarno vprašanje je življenjsko vprašanje našega naroda.

Pri ljudskem štetju v Avstriji, v Nemčiji in na Angleškem leta 1900 se je dooznalo, da pripada na posamezne stroke, namreč na poljedelstvo, industrijo, promet in trgovino in na takozvane »svobodne« poklice (zdravilstvo, učiteljstvo, uradništvo itd.) sledeče število ljudi:

Avstrija: poljedelstvo 58,2 odstotkov, industrija 22,3 odstotkov, promet in trgovina 7,3 odstotkov, svobodni poklici 12,2 odstotkov.

Nemčija: poljedelstvo 37,5 odstotkov, industrija 37,4 odstotkov, promet in trgovina 10,6 odstotkov, svobodni poklici 14 odstotkov.

Angleško: poljedelstvo 12,4 odstotkov, industrija 55,7 odstotkov, promet in trgovina 12,1 odstotkov, svobodni poklici 19 odstotkov.

Od sto ljudi v Avstriji se peča 58,2 s poljedelstvom, 22,3 z industrijo, 7,3 s trgovino in 12,2 jih spada k svobodnim poklicem. V Nemčiji je 37,5 odstotkov poljedelcev, na Angleškem pa komaj 12,4 odstotkov, dočim ima industrija tam 55,7 odstotkov.

Avstrija je še torej agrarna država. Vendar opazujemo tudi pri nas, da kmečki stan po številu nazaduje. Le primerjajmo podatke zadnjega ljudskega štetja s podatki leta 1890. Od 10.000 ljudi se je pečalo leta 1890 6241 ljudi s poljedelstvom, leta 1900 pa le 5816, torej za 425 manj, ko leta 1890. Na industrijo je pripadalo leta 1890 2123 ljudi, leta 1900 pa 2225, torej za 102 več; na trgovino in promet leta 1890 623, leta 1900 734, za 111 več, in na svobodne poklice leta 1890 1013, leta 1900 pa 1225, to je za 212 več, ko pred desetimi leti. Pri vseh drugih poklicih, zlasti pri »svobodnih«, vidimo, da število ljudi raste, pri poljedelstvu pa pada.

Kar se tiče razdelitve zemlje na veleposestva, na srednja in mala posestva, prevladujejo pri nas večjidel srednja in mala posestva. Samo v nekaterih deželah, kakor na Češkem, Moravskem in Solnograškem je zelo veliko veleposestev; na Češkem je okoli 215 posestev z več ko 2000 ha, v celem 23,2% češke dežele. Knez Schwarzenberg je imel leta 1902 na Bavarskem in Češkem ogromna posestva v obsegu 207.371 ha zemlje, samo na Češkem 177.038 ha. Vendar ima srednji in mali kmečki stan v Avstriji veliko večino, namreč okoli 94,15% vse zemlje. Pri nas še ni tako nezdravih gospodarskih razmer, kakor na Angleškem, kjer je večina zemlje v rokah bogatih lordov, ki dajejo svojo zemljo v najem brezposestnim najemnikom. Vsled nezdrave razdelitve zemlje trpi celo angl. kmetijstvo. Kjer ni trdnega kmečkega stanu, tam sloni država na slabem temelju. Zato se pa v zadnjem času angle-

ška vlada trudi, da bi nekako na umeten način ustvarila trden srednji kmečki stan. Vsako leto žrtvuje v ta namen po več milijonov. Anglija nam je svarilo in vzgled, kako vlada ne sme zanemarjati kmečkega stanu. Naša vlada je dolgo časa podpirala in pospeševala le bolj industrijo, za kmečki stan pa se ni mnogo zmenila. To se v bodoče ne sme več zgoditi; kajti trden kmečki stan je najmočnejša opora državi. Ravno kmečki stan plačuje največ krvnega davka. Zato ne zasluži, da se ga vlada spominja le takrat, kadar rabi njegove pomoči, drugače ga pa prezira.

Vzrok agrarnega vprašanja v Avstriji moramo iskati že v prvi zemljiški odvezi in v takratnem liberalnem narodnogospodarskem sestavu. L. 1848/49 se je v Avstriji odpravilo tlačanstvo. Z mnogimi slabimi lastnostmi prejšnjega gospodarskega razmerja se je žali bog odstranilo tudi marsikaj dobrega. Prej so dobivali kmetje v sili podpore, semnje, les za stavbo in kurjavo, steljivo, v slučaju revščine jih je moral grajska gosposka podpirati. Kmečkih delavcev pravzaprav ni bilo. Vsakdo je dobil toliko zemlje, da je lahko preživel sebe in svojo rodbino. Pri razpolaganju z zemljiščem je bil kmet sicer vezan na dovoljenje grajske gosposke. Kmečka posestva se niso smela svobodno razkosavati, zadolževati, podedovati. Kmet je bil osebno svoboden, v gospodarskem oziru pa zelo vezan. Toda ravno ta gospodarska vezanost je v marsikaterem oziru dobro vplivala na razvoj kmečkega stanu. Z zemljiško odvezo je vse to odpadlo. Odpravila se je odvisnost kmečkega stanu od gosposke, tlaka, desetina in druge davščine v denarju in pridelkih. Ustvarilo se je novo gospodarsko razmerje, ki je pa kmeta kmalu zapeljalo v hujšo odvisnost, ko je bila prejšnja, v odvisnost od hipotečnih upnikov. Kmetu so dali gospodarsko svobodo, potem so ga pa pustili in se niso več zmenili zanj. Kmet ni bil pripravljen na gospodarsko svobodo, manjkalo mu je splošne zlasti pa strokovne gospodarske izobrazbe. Z zemljiško odvezo je prestopil kmečki stan iz naturalnega gospodarstva naenkrat v denarno gospodarstvo. Odprl se mu je popolnoma nov, tuj gospodarski svet, o katerem se mu prej ni niti sanjalo. Z zgradbo novih prometnih sredstev, železnic je odpadel kmetom zelo bogat vir dohodkov. Kmetje so si prej zelo veliko zaslužili s prevažanjem blaga kot vozniki.

Zlasti kmetje ob važnih cestah so imeli prej vedno dovolj zaslužka. Vsega tega sedaj ni bilo. S prehodom iz prejšnjega naravnega gospodarstva v denarno gospodarstvo je nastalo za kmete veliko pomanjkanje denarja in cenega osebnega kredita. A ravno tega takrat ni bilo mogoče dobiti. Tako se je začelo na eni strani oderuštvo, na drugi strani pa hipotečno zadolževanje. Dolgovi so rasli od leta do leta, položaj kmečkega stanu je postajal z vsakim letom težavnejši. Hipotečno zadolževanje je najbolj pospeševala svoboda zadolževanja, novo dedno pravo z enakimi dednimi deleži in pomanjkanje cenega osebnega kredita. Dandanes lahko trdimo, da preveliki dolgovi najbolj ovirajo zdrav napredek našega kmetijstva. Od leta 1896 do 1900 se je vsako leto zvišalo breme hipotečnih dolgov na kmečkih posestvih v Avstriji za 158,7 milijonov kron, od leta 1901 do 1905 pa za 171,5 milijonov. Podatki o hipotečnem zadolževanju v Avstriji so sicer zelo nezanesljivi in čestokrat zelo pretirani. Mnogo strokovnjakov sodi danes o tem predmetu veliko treznejše, ko prej. Vendar priznavajo vsi, da je razbremenitev hipotečnih dolgov jedro agrarnega vprašanja, ker je v tesni zvezi z mnogimi drugimi vprašanji, kakor je na primer organizacija kmetijskega kredita, zavarovanje kmečkega stanu, kmečko dedno pravo, vžitek, zboljšanje kmetijstva itd. Eno je gotovo, da se razbremenitev hipotečnih dolgov ne da izvršiti brez organizacije osebnega in hipotečnega kredita. Ko sem govoril nekoč o tem vprašanju z nekim vseučiliškim profesorjem v Pragi in sem mu povedal, da še nimamo mi Slovenci svojega hipotečnega denarnega zavoda, me je začudeno vprašal, zakaj ga ne ustanovimo. V resnici je to zelo čudno! Marsikaj potrebnega in nepotrebnega že imamo, hipotečne banke ali kakega drugega primerneza zavoda za hipotečni kredit pa še ne. In vendar nam ga je tako krvavo potreba. Ako resno mislimo na razbremenitev hipotečnih dolgov našega kmečkega stanu, je prvi pogoj za to ustanovitev hipotečnega denarnega zavoda v Ljubljani. Dobro bi bilo, ako bi se ta zavod pečal tudi s posli parcelačne banke, ker bi se na tak način preprečilo izkoriščanje, ki se vrši pri nas pri razprodavanju veleposestev in grajščin in bi se odvzel velikanski dobiček, ki ga imajo dosedaj na Slovenskem razne tuje parcelačijske banke.

Razbremenitev kmečkih posestev je najvažnejša, a ne edina točka agrarnega vprašanja. Sem spada pred vsem zboljšanje gospodarske tehnike, umno ali racionalno kmetijstvo. Naše kmete je treba poučiti o raznih panogah umnega kmetijstva, kakor je n. pr. zlaganje zemljišč ali komasacija. Naši kmetje imajo svoje parcele oddaljene po pol ure, po eno uro, dve in še več. Kmečka posestva so preveč razkosana. S tem izgubi kmet silno veliko na času in delu. Neki narodno-gospodarski pisatelj je izračunal, da se na vsakih 500 metrov razdalje zvišajo stroški pri ročnem delu in pri oranju za 5 odstotkov, pri gnojenju za 20 do 38 odstotkov, pri spravljaju poljskih pridelkov za 10 do 32 odstotkov. Koliko bi si naš kmet prihranil na

času in delu, ako bi imel svoja posestva lepo zložena in zaokrožena.

Zelo važno je dalje razdeljevanje skupnih občinskih zemljišč (gmajn) in parcelacija veleposestev. Po nekod se še nahajajo skupna občinska zemljišča, ki so last cele občine, večinoma skupni pašniki in skupni gozdi, kjer dobivajo ljudje svoj les za kurjavo in domačo uporabo. Intenzivno umno gospodarstvo je zahtevalo, da so se taka skupna zemljišča večidel razdelila. Vendar je šel gospodarski liberalizem v tem oziru predaleč, ker je meril na to, da se skupna zemljišča sploh razdelijo. To je napačno. Po nekod se razdeljevanje res izplača, tam namreč, kjer ljudje preidejo od ekstenzivnega gospodarjenja k intenzivnemu (umnemu), ako se n. pr. skupni pašniki razdelijo in se parcele spremenijo v njive. Kjer pa intenzivno gospodarstvo ni mogoče, kakor n. pr. pri skupnih pašnikih v planinah, tam se naj gleda na to, da se taka skupna zemljišča ohranijo.

Razdeljevanje in zlaganje zemljišč se včasih prišteva tudi k melioracijam. Vendar so melioracije (zboljšanje zemljišč) pravzaprav nekaj drugega. To so razne vodne naprave proti hudournikom, uravnava rek in potokov, osuševanje močvirnatih travnikov, namakanje suhih zemljišč. Tudi v tem oziru se je pri nas do sedaj veliko premalo storilo.

Najmočnejša podlaga zdravega kmetijskega napredka pa je strokovna izobrazba in krepka zadržna organizacija. Izobražen in gospodarsko močen kmečki stan je naš vzor. Dolžnost naših vodilnih krogov mora biti, da se strokovna gospodarska izobrazba zanese v zadnjo gorsko vas, da se pa tudi sleherna kmečka vas priklupi k veliki zadržni organizaciji cellega kmečkega stanu. Le v združenem boju za skupne kmečke koristi je moč, v samopomoči je rešitev kmečkega stanu.

Pamet je boljša kot žamet.

II.

Ko so prišli Evropejci v Ameriko, so jim tamošnji divjaki prinašali za male igrače, nože in ogledalca cele kepe zlata. Ti priprosti sinovi nove dežele še niso poznali vrednosti dragocene kovine. Naši gospodarji si žele sreče in bogastva. Pogosto jim uhajajo misli v srečne kraje, kjer je dosti dobrega zaslužka, doma je pa povsod le revščina in pomanjkanje. Vendar je zate obljubljena dežela tvoja domača vas in kraj prave sreče in zadovoljnosti domače ognjišče. Tu moreš najti tudi zlata, kolikor ga potrebuješ, če pamet rabiš. — Zadnjič so mnogi zmajevali, ko se jim je očitalo, da rabijo pri gospodarstvu premalo razum in vendar je to res. Glavno rano hočemo danes pogledati pri naši goveji živini.

2. Sreča pri živali.

Na Kranjskem imamo primeroma veliko živine. Če pa greš po hlevih, boš lepe živine malo videl. V zadnjem času se je

živina zelo povzdignila. Odkar so mlekarne ustanovljene, spoznava že vsaka trda buča, do dobra molznica precej več nese, kakor pa slaba. Imamo že nekaj živinorejskih zadrug. Boljši posestniki so šli na tuje in plačali za dobre krave po 500 do 700 K, za najboljše bike čez 1000 K. Domači so se jim čudili. Odkar pa vidijo, da imajo te krave skoraj še enkrat toliko mleka, da se poldrugo leto stari biki prodajo doma za 600 K, da je telica z enim letom vredna 300 K, je posmehovanje izginilo.

Čudno in nespamteno so ravnali doslej naši gospodarji. Vsak ima doma svoje krave, dobre in slabe, slabih je navadno več. Od teh je puščal teleta doma, kakor je ravno naneslo. Mnogo je gospodarjev, ki nikdar niso prodali teleta, temveč vse doma redili. Krava je bila slaba, mleka je dala malo. Tele je pa še slabše. Najbližji in najcenejši bik je bil tudi najboljši. Tako se je ohranila slaba živina. V vsakem kraju je nekaj prav dobrih krav. Dobijo se navadne krave, ki imajo po 17 do 20 litrov mleka na dan. Vsi, ki tako kravo poznajo, bi morali vedeti, da od te krave ne sme nobenega teleta mesar dobiti. Od svoje slabe liske ali sivke moraš tele prodati in kupiti boljšega. »Toda to košta in ceremonij ne maram«. Glej, pameti manjka, dobrega prevdarka, koliko več nese dobro živinče mimo slabega. Računaj enkrat! — Od dobre krave je tele vredno 100 kron v osmem tednu. Poznam gospodarje, ki se res brigajo za lepo živino, in imajo že naprej teleta prodana po 100 K. Od slabe dobiš 50 do 60 K za eno tele. Dobra molznica ima 2—3000 litrov mleka na leto, od slabega še 1000 litrov ne dobiš. Že v tem imaš skoro še enkrat toliko od dobre, kakor od slabe krave. Za najboljšo kravo si dal 700 K, za slabo 200 K. Obresti pri prvi znašajo od glavnice po pet odstotkov 35 K, pri drugi 10 K. Če računaš tele 100 kron in 2000 litrov mleka po 10 v, dobiš od prve 300 K, od druge 160 K. Če še vpoštevaš razliko v obrestih, je jasno, da imaš pri drugi 115 K manj dohodkov kakor pri prvi. Če ti le eno samo tako kravo kupiš, in si ostale doma izrediš, bo tvoja vzrejena krava tudi vredna 700 K, da se ti ne bo treba bati velike kupne glavnice.

Naša največja napaka pri tem je jednaka cenitev klavne in plemenske živine. Če vidiš eno tele ali tujo kravo, se najpred prašaj, koliko vaga, koliko bi mesar dal za njo. Potem se kupuje in prodaja. Da je pa dobra plemenska živina trikrat toliko vredna, kakor da mesar za njo, ti še na misel ne pride. »Pamet je boljša, kot žamet.«

Če ni krave, se gre na semenj po njo. Vsak pa le tisto rad proda, kar zanj ni. Na sejmu ne boš dobil dobre plemenske živine. Ali bi ne bilo boljše, da v domačem kraju poižveš za najboljšo kravo ter se z gospodarjem zmeniš, da ti proda tele od nje, če ga sam ne rabi. Če mu plačaš tudi veliko več kakor je za mesarja vredno, ga nisi predrago plačal.

Da bi pa lažje vedeli, koliko ima kaka krava mleka, naj bi gospodinjje zmerile od vsake množino mleka. Saj so previdne

te naše mamice. Predno pošlje mleko v mlekarno, ga navadno doma natančno na liter izmeri, da ve, če mlekar pošteno vaga. Ob mescu se vse skrbno sešteje in pregleda, če se v njemu račun. Meni je to vselej všeč, ker se ljudje naučijo računati in mora vsak paziti. Če sam vedno več, koliko ti gre, te ne bo nobeden goljufal.

Ali pa ne bi mogli tega posnemati tudi pri molži posameznih krav? Enkrat na teden se mleko vsake krave posebej izmeri, to zapiše in pomnoži z 7, pa imaš mleko od enega tedna. Še boljše bi bilo seveda vsaki dan. Toda preveč se ne sme začetkom zahtevati, če ne imajo človeka za sitneža. Pravijo, da je vedno slabo, če se človek ženskam zameri, tega se tudi jaz bojim. Torej počasi začnite! Ko so vsi tedni, kar krava molze skupaj, se pa vse natančno sešteje, kakor mleko v mescu v mlekarno dano, in imaš množino mleka, ki si ga dobil od krave. Prištej k temu približno množino mleka, katero je tele popilo in imaš vso množino od ene krave ter natančno več, katera več donša. Marsikateremu se zdi to smešno in nepotrebno. V resnici je pa to podlaga prave živinoreje. Ali ne bo vsak od tebe kupil rajše plemenske živali in jo tudi dražje plačal, če mu pokažeš natančni zapisnik, koliko vžitka je žival donšala. Mislim, da bi v vsaki hiši domače hčere to prav lahko vodile. Kaka čast bi bila za nas, da bi imeli tako razumna in delavna dekleta!

Velika napaka pri živinoreji je pri krmljenju. Poleti še gre, ko dobijo krave zeleno krmo. Pozimi zmanjka večkrat sena; kar je dobrega morajo dobiti konji ali voli, ki delajo. Krave so pa pri suhi slami. Pri tem pa izgubijo mleko in se posušijo, da jih je skoro sama kost. Ko bi jim kupil saj nekaj lanenih preš in jih natresel na rezanico, bi ostale lepe in imele trikrat toliko mleka. Skušil sem to sam in mnogi drugi tudi. »Od kje pa denar za preše?« Računaj koliko dobiš vsled preš več mleka, koliko je tele boljše, in spoznal boš, da si le na dobičku, če daš nekaj kron za močna krmlila.

Mnogi se bolj bojijo stroškov za krmo, kakor onega spodaj. Neki pameten gospodar mi je pri letošnji suši tožil, da mu bo mrve manjkalo. »Torej se oglašite za seno po nižani ceni pri županu iz državne podpore.« »Tega pa ne. Pri nas nismo nikoli kupovali. Bom raje živino odprodal.« Odprodal jo je seveda lahko, toda kako in kdaj bo drugo napravil? — Pamet je boljša kot žamet.

Izračunaj si natančno, koliko te stane, koliko nese in potem se ne boj stroškov, če denar tudi na posodo vzameš.

Nov duh zanimanja in dela se širi po deželi. Mi moramo imeti povsod natančni načrt, kaj hočemo doseči. Naj se zmenijo v vsakem kraju posestniki, da bodo obdržali doma teleta od najboljših krav. Če izveste kje drugod za posebno kravo, kupite jo, če je tudi draga. Če krav ne dobite, skusite tele kupiti. V par letih se bo ta pazljivost na plemensko živino obilno izplačala.

Kjer je več umnih in vnetih gospodarjev, bo kazalo ustanoviti živinorejsko združenje, ki ima za glavni namen plemensko

živino kolikor mogoče izboljšati. — Mnogi se pa bojijo sitnosti z novimi zadrugami, ko je treba dati načelstvo registrovati, kar vselej nekaj stane, delati račune, bilance in poročila, ko so ljudje, ki hočejo delati, že tako preveč vpreženi. Vrh tega je treba še plačevati upravni prispevek. — Ko bi vas te sitnosti strašile, lahko razširite pravila mlekarnice ali sirarne ter prevzamete v namen: pospeševanje živinoreje. Mlekarna, oziroma načelstvo preskrbi potrebno plemensko živino, gleda na pravilno krmljenje, dobro pašo in sploh vse, kar je v živinorejskih zadrugah navadno. Do podpore ima taka mlekarna gotovo isto pravico, kakor živinorejska zadruga. Izvršitev namena je pa lažja, ker ima več udov in se delo posameznikov kaže v številkah pri mlekarni. Pri tem seveda ne bi ostale mlekarnice v strogem pomenu besede to, kar so zdaj. Razviti bi se morale v velika gospodarska društva, ki bi obsegala vse panoge našega gospodarstva.

Le nekaj je pri tem še potrebno. Občno koristne zadeve se ne dajo vpeljati brez navdušenja za splošni blagor. Kdor gleda le samo nase ter vse premeri le po tem, koliko bo kaka stvar njemu nesla, bo težko kaj storil za blagor bližnjega. Žal, da je povsodi večina takih ljudi, kinito verjeti ne morejo, da jim želi kdo le iz ljubezni pomagati. Sami umazani ne storijo niti koraka zastopj ter sodijo vse druge po sebi. Za neumne norce imajo vse, ki se zanje žrtvujejo. Res je da ljudje ne bodo nobenemu hvaležni, ki se zanje žrtvuje. Toda če gledaš uboge trpine v revščini in pomanjkanju, se ti morajo smiliti. Brez ozira na ljudi, njih grajo ali hvalo se bodeš trudil, da jim pomagaš. Ledino orati je povsodi težko, kdor hoče organizovati, mora imeti precej potrpežljivosti in debelo kožo, da nobena stvar skozi ne pride. — Ne boj se torej, če ne gre vse, kakor želiš. Sadovi pametnemu delu se morajo kmalu pokazati. Saj se žrtvujemo le, da izpolnimo voljo božjo in bližnjemu pomagamo. Oče bo z nami zadovoljen.

A. Oblak.

Kako se dela pšenična moka.

(Po rimskem poročilu.)

Vsak katoličan vé, da mora biti za sv. mašo hostija iz prave pšenične moke, ker je drugače za sveto daritev neveljavna. Ob zadnjem času so pa po večih krajih doglali, da se vse druge stvari prodajajo pod imenom pšenične moke. Veščaki pravijo, da je čista pšenična moka le malokje na prodaj.

Moka, ki pride na trg, je zmešana z rženo, ječmenovo, bobovo ali riževno moko. Koruzno moko nalašč v ta namen pobeli. Prav pridno rabijo tudi žaganje, zmele kosti in razne kamne, posebno mavec — gips — in oni kamen, iz katerega delajo federvajs. Nese seveda dobro, če se more kamen ali žaganje za moko prodajati.

Nahajajo se kamenolomi, ki se rabijo že nad 30 let. Ves nalomljeni kamen iz njih se je prodal mlinarjem. Ti kamni dajo prav lepo belo moko. Kamne spravijo v tovarne, kjer se zdrobe in v vreče spravijo. Iz tovarn gredo v celih vagonih po svetu.

Znano je, da pošiljajo laške trgovine vsaki dan cele vagone tacega blaga francoskim mlinarjem. Te trgovine pa gotovo najpred domače mlinarje dobro založijo.

Ko so imeli leta 1899. duhovniki shod sv. Rešnjega Telesa v Lurdu, je pravil nekemu udeležencu znani notar, da je dobil po pošti vzorec raznega blaga na ponudbo. Imel je isto ime, kakor neki pek v mestu. Tako je prišla pošiljatev na napačni naslov. Ko odpred, vidi, da je veletržec v Marziju ponudil peku fino moko iz žaganja kot primes pšenični moki. Pripomnil je, da je to splošno v navadi in da je že cele vagone drugim pekrom prodal. Veliko tovarn mavca ima med mlinarji najboljše odjemalce.

Nekaj čudnega se je primerilo tudi duhovniku, ki je bil dober čebelar. Vedel je, kako ljubijo čebele čisto pšenično moko in jo je šel v bližnjo trgovino iskat, da bi jim napravil gostijo. — »Katero vrsto pa želite, gospod župnik?«, ga vpraša prodajalec. — »Dajte mi vse tri, vsako posebej.« — Trgovec mu je dal tako in župnik jo je prinesel v treh posodicah čebelar. Kako se je čudil, ko je gledal obnašanje čebel. Eno posodico so dobro praznile, od druge so malo pokusile, za tretjo se ni nobena zmenila.

Pozna se to tudi na zdravju. V bogoslovnicah v mestu Anesi so imeli vedno prav veliko bolnih bogoslovcev. Ko so pa naročili moko iz mlina trapistov, ni celo leto nobeden zbolel. Tudi na Avstrijskem je morala gosposka že večkrat nastopiti proti takim sleparijam. Nekaterim mlinarjem so že cele vagone konfiscirali. Pri naših kmečkih mlinarjih je še vedno zanesljivo blago. Če tudi ni včasih moka tako fina, vendar je vse pošteno.

Dobro bi pa bilo, ko bi se v krajih, kjer se rabi veliko tuje moke, napravili domači zadružni ali zasebni mlini in bi se pšenica naravnost naročala. Kar ima Dolenjska žita preveč, bi ga Gorenjska lahko porabila.

Prav dobro bi pa bilo, da se vsaj zaradi varnosti od županstva pošlje moka domačih prodajalcev na kemično preskuševališče v Ljubljani.

Duhovnikom se je že strogo zapovedalo, da se naj za hostijo rabi le moka, pri kateri je vsak dvom popolnoma izključen. Najboljše je, če se dá doma v mlin.

Togo in Kamerun.

Tam daleč v Afriki, kjer slonce najhujše pripeka, ima tudi Nemčija dve deželi, Togo in Kamerun, v oblasti, ki sta veliko večji kakor vse naše cesarstvo. V nižavi so kraji nezdravi zaradi močvirij in raznih stalnih bolezni, v gorskih krajih pa vse lepo raste. Razne vrste žita prosperajo

prav dobro, raste pa tudi kakao, kokos, palma, poper, tobak in druge južne rastline. Veliko dobi, o tudi od živine in kavnika.

V teh deželah stanuje nekaj stotin Evropejcev in do pet milijonov zamorcev. Slednji so priprosti, revni ljudje, ki so nasilnim tučcem morali odstopiti svojo zemljo.

V te kraje so prišli misijonarji in začeli v neizrečenih težavah misijonsko delo. Podnebje ni bilo zanje, ljudje jim niso zaupali, zdelo se je, da bo ves trud zastonj. Toda stanovitnost misijonarjev, ki se niso bali ne dela ne smrti, je nazadnje našla pot do srca nesrečnih črncev. Na stotine se jih je izpreobrnilo in dalo krstiti. Obetala se je krasna žetev za njihovo delo. Misijonarji so hvalili ljudi, ki radi delajo in so zmerni. Le takrat kadar imajo palmovo vino, katerega napravijo z vbo-dom v palmo, da sok izteče in potem doma zavre, se malo upijajo, nekoliko vpijejo, nato zaspijo in je vse dobro do prihodnje žetve.

V zadnjem času je zrastle tam nov sovražnik, ki preti vse uničiti, kar so misijonarji s tolikim trudom dosegli in pokončati tamošnji zamurski rod. Nemci so hoteli obogateti iz tuje neumnosti ter so vpeljavali v te kraje razne vrste žganja. Ta »ognjena voda« je končala Indijance v Severni Ameriki in koplje grob ruskemu mužiku. Tudi v Afriki kaže svoje smrtonosno delo. Misijonarji pišejo, da so od časa, ko so šnops vpeljali, očite vse peklenke moči. S fuzeonom je poplavljen vsa dežela. Najraje pije čisti špirit z 96%.

Od vseh izdelkov, kar se jih pripelje iz Nemčije, se plača več kakor polovica za žganje. Torej ne za stroje, ne za obleko, ne za druge potrebe, le za žganje se da polovica vsega denarja. V primorskih krajih se vrsti žganjarna za žganjarno in povsod, še v notranji deželi, dobi veliko lažje žganje, kakor vodo. Prinesli so jim novo veliko omiko, navadili so jih popivanja. — Posledice so grozne.

Ljudje ne marajo za delo, ne marajo za vero, le špirta, veliko špirta hočejo. Čim bolj peče, ljubši jim je. Telesne moči jim pešajo, rod kar očito gine, vse je kakor okuženo, še žene in otroci. Za nekaj žganja ti zamorec vse stori.

Misijonarjem pravijo učeni vladni možje: »Naj le misijon, naj vera pomaga in ljudi izpreobrne«. Ti pa odgovarjajo: »Če se v krščanskih, omikanih deželah le redkokedaj posreči pijanca izpreobrniti, kako naj se pa to pri divjakih doseže?«

Pri tem se pa spomnim domače zemlje in slovenskega ljudstva. Povsod gostilna blizu gostilne, žganjarna zraven žganjarne, in naši ubogi ljudje pijejo ta strup, ki je že toliko narodov končal! Otroci nimajo obleke, doma stradajo, knjiž za šolo jim manjka, oče pa mora imeti za žganje. Pri tem se z grozo opazuje, kako peša rod, kako se posestva zadolžujejo, kako raste surovost in divjost in gine zaupanje do duhovnikov, tolažba in moč vere... Doklej, bratje, doklej boste trpeli še to poniževanje, doklej boste sami sebe in svoj rod morili?! — Vse drugo delo nam ne bo dosti zaleglo,

ako ne napovemo vojske pijančevanju. Naj vam bodo drugi narodi svarilen zgled. Vsak naj pa pri sebi začne.

Razgled po Avstrijskem.

Neka bohinjska teta je romala pred leti peš na Brezje. Še nikdar pred ni šla skozi Stenge. Poznala je le svoje Ravne in bohinjske gore. Ko pride zasopljena domu, pravi: »O jemnasta, jemnasta, kdo bi si mislil, da je svet tako velik!« — Sedanji Bohinjci sicer pravijo, da je v Bohinju najlepše in se iz vsakega kraja radi domu vračajo, vendar jih je malo, ki bi si že več sveta ne ogledali.

Oni stari teti so pa mnogi naših gospodarjev podobni, ki poznajo le svojo in sosedovo hišo ter vse le po domačih razmerah sodijo. Razumen kmet pa poprašuje, kako je drugod, da si po tem uravna svojo hišo. Za pametne gospodarje torej, ki znajo misliti, naj priobčim sledeči pregled o gospodarskih razmerah po deželah našega cesarja. Da bote pa lažje razumeli, moramo postaviti na prvo mesto domačo deželo.

Kranjska.

V primeri z drugimi je naša dežela majhna, meri le 99.55 Mm². Od tega je 14.18 odstotkov njiv, 17.2 odst. travnikov 1.17 odst. vinogradov, 44.43 odst. gozda, 15.7 odst. pašnikov in 1.37 odst. planin. Leta 1900 so našli na Kranjskem 508.150 ljudi, 94.2 odst. Slovencev, 5.59 odstotkov Nemcev. Živine imamo precej. Našli so 24.821 konj, 253.839 goved, 38.629 ovac, 107.836 prešičev, 41.699 panjov čebel in 427.862 glav perutnine. Rudarji so izkopali 52.33 vagonov rude za živo srebro in 2411.87 vagonov premoga. Veliko tovarno za izdelavo železa imamo le na Jesenicah. Tovarni je pri nas v primeri z drugimi deželami jako malo, kakor tudi tovarniških delavcev. Kakor povedano je imelo leta 1907 64 mlekarin 12.670.483 litrov mleka, zasebniki pa 705.890 litrov.

Češka.

Naši severni bratje imajo najbogatejšo avstrijsko deželo, ki meri 519.48 Mm², torej je petkrat večja kakor Kranjska. Nad polovico tega sveta je rodovitno polje. Najbolj sejejo oves, na 515.300 ha polja, ječmen na 441.200 ha, kar je seveda v zvezi s pivovarjami. Mnogo ječmena tudi izvažajo, ker pravijo, da je češki najboljši za pivo. 404.100 ha polja imajo za rž in le 253.700 ha za pšenico. Fižola pridelujejo malo, veliko pa sladkorne pese za tovarne. Velika večina vsega avstrijskega sladkorja se prideluje na Češkem. Za pridelovanje krompirja in pese porabijo skupno 348.770 ha. Precej je tudi hmelja (13.204 ha). Veliko je najlepšega gozda, 1.500.000 ha ali 1.800.000 oralo. Kmetje morajo pa vendar večkrat s premogom kuriti, ker so ti gozdi večinoma last visokih plemenitšev, ki imajo več kakor polovico vse zemlje. Le Schwarzenbergi imajo malo manj posestva, kakor je Kranjska velika.

Prebivavcev je na Češkem 6.318.280, 37.1 odstotkov Nemcev in 69.9 odst. Čehov. Judov imajo gori okoli 100.000, torej je tudi jasno, zakaj se tako kavsajo. Imeli so živine leta 1900: 229.564 konj, 2.258.238 goved, 316.834 koz, 228.307 ovac, 688.822 prešičev, 199.604 panjev čebel in 7.445.330 kosov perutnine. Če primerjamo te številke z našimi, se nam kaže žalostna podoba. Pri nas se peča nad dve tretjini vseh prebivavcev s kmetijstvom, na Češkem le 40.7 odst., z obrtni 40.1 odst., s kupčijo 8.9 odst., z javnimi službami i. dr. 10.3%. Z ozirom na primerno manjše število kmetov imajo češki posestniki skoro še enkrat toliko živine, kakor pri nas. Gotovo je pa češka živina lepša in več vredna, kakor naša. Na dobrem so pa tudi. Doma imajo razvito obrtništvo, veliko delavcev in meščanov, da brez težav vse v denar spravijo. Od treh stram jih pa obdaja Nemčija, ki je še zdaj najboljši trg za naše izdelke.

Češka ima najbogatejše rudokope v državi. Izkopali so leta 1899 1.795.985 vagonov navadnega premoga, 407.038 vagonov najboljšega, 65.603 vagonov železne rude. (Vagon računjen vselej po 10.000 kg.) 2155 vagonov srebrne rude, 214 vagonov cina, 107 vagonov svinca. Dobili so pa iz tega 65 kg zlata, 39.034 kg srebro, 26.47 vagonov železa.

Razven pri rudokopih imajo veliko tovarn za suknino in tkanine. V Avstriji so gotovo največje češke. Čehi so tudi prosteklarji. Skoro vsa steklena roba in porcelan pride iz Češkega. Pivo je na glasu kot eno najboljših na svetu. Pridelali so ga leta 1900 8.991.323 hl.

Mlekarstvo pa ni tako razvito pri njih, kakor bi človek pričakoval v bogati deželi. Glavna ovira je gotovo veliko število tovarn, ki so po celi deželi raztresene. Če je le 40 odstotkov kmetov, gotovo lahko porabijo doma mlečne izdelke. Na Češkem imajo deželni kulturni svet posebej za Nemce in posebej za Čeha, ki pospešujeta gospodarski razvoj in imata na razpolago najboljše strokovnjake in velike državne in deželne podpore. V področju češkega kulturnega sveta je bilo 55 mlekarin, ki so imele skupno 22.950.868 litrov mleka. Izmed teh je imela le praška 12.622.446 litrov mleka, druge so navadne kmečke mlekarne, podobne našim. Privatni podjetniki imajo pri Čehih skupno 50.014.350 litrov mleka in izdelajo 354.948 kg masla in 2.718.082 kg sira. V nemškem delu so le velike in močne mlekarne, osem po številu, ki imajo 21.676.294 litrov mleka. Izdelajo 327.227 kg masla in 66.427 kg sira.

Zasebniki imajo 8.681.677 litrov mleka ter izdelajo 45.031 kg masla in 136.850 kg sira. K tem vsotam moramo še prišteti mleko obeh mlekarskih šol, 1.054.800 l mleka. Skupna množina mleka v mlekarinah in zasebnih podjetjih znaša na Češkem 104.877.393 litrov. Resnično je pa množina veliko večja, ker tukaj ni natančno povedano, koliko mleka dobivajo tovarne in mesta iz bližnje okolice naravnost od producentov.

Toda vse to nam še ne pokaže zadosti velike uspehe, ki so jih Čehi dosegli pri svojem gospodarstvu. Šele takrat, ko

proučimo, kako visoko so povzdignili gospodarsko šolstvo, koliko žrtvujejo za pouk kmeta v posameznih strokah, da se more na ta način popolno izobraziti, ko vidimo podporo za dobro živino in dobro seme, spoznamo z bridko žalostjo, kako smo mi še daleč za to napredno deželo! V češkem delu imajo (leta 1906) 21 gospodarskih šol, med temi gospodarsko akademijo. Vse te šole imajo 157 učiteljev in 1102 dijakov. Nemški del ima 14 šol in 769 učiteljev. Razun tega so imeli le v češkem delu štiri gospodarske šole. Ko so v Novi Bistrici hoteli imeti tudi kmetijski pouk, se je kar ukazalo kmetijski šoli v Budjejevicah, da mora z vsemi učili več tedaj po vrsti hoditi tja in kmete učiti. Na 60 ljudskih šolah je po končani ljudski šoli še strokovni pouk v kmetijstvu. Ljudje se ne bojijo šol in pouka. V nekaterih krajih imajo le zimske večmesečne tečaje. Primerilo se je večkrat, da so taki učenci po dobro dovršeni skušnji sami prosili, da bi jih sprejeli še v šole, ki so imele lastno gospodarstvo. Hoteli so se praktično popolno izobraziti. Učenci so se morali zavzeti, da bodo skozi tri mesece vsa dela na šoli pod nadzorstvom učiteljev natančno opravljali. Učitelji so pa z njimi redni pouk leta na kratko ponovili.

Toda še s tem niso zadovoljni. Čehi dobro vedo, da človek, ki je veliko ve, pa ne mara za delo, prav nič ne koristi gospodarstvu. Poslali so takega absolventa h kakemu prav vzglednemu gospodarju, da je pri njemu delal skozi eno leto proti primerni plači. To so srednji posestniki, ki so sami poprej obiskovali šole in zdaj uredili svoje kmetije po vseh pridobitvah znanosti. Nekatere pa pošljejo tudi v večja podjetja, ki slovijo v kak poseben stroki, da se ravno v tej popolno izobrazijo. Dajo jim v ta namen po 200 K podpore. Zavezati se pa morajo, da bodo pozneje, ko si sami uredijo gospodarstvo, tudi privzeli take dijake v praktično izobrazbo. Na ta način dobijo lahko vzorne gospodarje, ki so središče nove organizacije v vsakem kraju.

Za vse imajo na Češkem razne kurze, za sadjarstvo, hmeljarstvo, pridelovanje lamu, krmiljenje, perutninarstvo itd. itd. Navadno trajajo kurzi štiri do šest dni. — Po zimi pa gredo mladi kmečki fantje v zimske šole.

Naj le še eno reč omenim, ki mi je posebno ugajala. Znano je, kako težko se dobi pripravno orodje za kmetijstvo. Prodajalna vse hvali, vendar je večkrat kupljeno orodje nerabno. Posebno plugi so večinoma taki, da jih kmetje niti rabiti ne morejo. Isto je z raznimi sekirami in kosami. Pralce in motike denemo lahko v ravno to vrsto. Nekateri kmečki kovači so res posebni mojstri v izdelovanju plugov; pa jih je vedno manj. Na Češkem so vpeljali pri tovarnah ali večjih podjetnikih tečaje za kovače, kjer so jih natančno naučili, kako se izdeluje tako orodje in kako popravlja. Revnim so dajali podporo. Ti tečaji so koristili povsod, kakor vsi kmetje priznavajo. Korist ima skoro vsa dežela.

Ali bi ne mogli pri nas isto poskusiti? Dotičnemu podjetniku bi bilo seveda treba natančno zemljo in način obdelovanja

po celi deželi natančno študirati, da bi bilo to, kar bi se kovače učilo, res nekaj vzornega in praktičnega. Na ta način bi se tudi v razne kraje vpeljalo novo orodje. — V gospodarskih rečeh nam mora biti Češka vzgled. Skoro je ni hiše, kjer bi ne imeli po več časopisov. Vsi radi berejo, tudi strogo kmetijske poučne članke. Le v verskem oziru je tam slabo. Cerkve so navadno prazne. Tu smo pa mi lahko Čehom vzgled, ker naš kmet je še veren in hoče tudi ostati, če je prav reven in neizobražen. Ravno tega reveža z brihtno glavo moramo povzdigniti.

A. Oblak.

Slovenke na stražo!

Kadar je domovina v nevarnosti, tedaj mora tudi ženstvo zapustiti varno domače ognjišče, zgrabiti za orožje ter se postaviti v vrsto proti sovražniku. Rama ob rami se mora boriti na strani svojih mož, bratov, očetov in sinov.

Zgodovina nam podaja mnogoštevilne zgled, kako so ženske ali posamič ali pa vse skupaj v najhujši sili priskočile na pomoč svojemu narodu in ga v zadnjem trenutku rešile sovražnika. Že sv. pismo navaja junaško Estero in Judito; o mnogih starih narodih vemo, da so se ženske, kadar je prišlo do najhujšega, kakor levnije borile za svobodo naroda in z možmi vred ali zmagale ali pa z njimi junaško umrle. Isto je znano tudi o naših Črnogorkah.

Lep zgled ženskega junaštva je francoska devica Orleanska — Ivana d'Arc, katero je Bog poklical iz kmečke očetove hiše na čelo francoski vojski leta 1429. Vodila je vojsko od zmage do zmage, a nazadnje je morala umreti mučeniške smrti na grmadi. Ravno letos je bila prišteta blaženim.

Leta 1797. je četa kmečkih tirolskih strelcev branila prelaz Rabenstein proti Francozom. Sovražnik je bil mnogo močnejši in marsikak tirolski junak se je že zgrudil težko ranjen, mnogo jih je bilo vjetih; nevarnost je rasla od hipa do hipa. Tedaj stopi v vaško cerkvico vilandersko, kjer so bile v silnem strahu in obupu zbrane žene, matere, sestre in neveste onih pogumnih junakov ob Rabensteinu, lepo, mlado kmečko dekle. Ob boku ji visi torba za streljivo, v roki pa nosi lepo izrezljano puško — edino, kar ji je ostalo po očetu. Najprej poklekne pred Marijin oltar in goreče pomoli; potem pa se obrne po cerkvi in ogovori zbrane: »Z bojišča prihajajo vesti, da se našim godi slabo, da vedno bolj omagujejo pred silnim sovražnikom. Kje je tedaj naše mesto, tirolske žene in dekleta? Kaj imajo samo naši možje domovino — Tirolsko, za katero se boré do zadnje kaplje krvi? Kvišku in venka! vé žene in dekleta, k našim bratom, ki s svojo srčno krvjo poje domačo zemljo! Pušk in streliva imate dovolj doma. Četudi ne bomo mogle pomagati k zmagi, vsaj umreti bomo mogle z njimi!« Te besede so vlile ženskam novega življenja, novega, odločnega poguma. Ko jih

je sivolasi starček-župnik blagoslovil, so stekle vsaka na svoj dom po orožje, cerkovnik je odhitel tudi v sosednje vasi klicat ženske v boj. Kmalu so se zbrale vse skupaj in pod vodstvom onega dekleta vdrle proti prelazu. Ko so jih francoski vojaki zagledali, so se zakrohotali in se norčevali: »Oho, predpasniki gredo nad nas!« Toda smeh jim je kmalu pošel, ko so se vsule nad nje dobro merjene kroglice pogumnih Tirolk in so jih zadevali njihovi kamni. Kmalu so poslali gori poslanca z belo zastavico, prosit za premirje. Toda ženske se na take vojne običaje niso razumele in so poslanca sprejele s kroglicami in kamni. Kmalu nato so se Francozi spustili v beg po gorskih pečinah; a ženske, ki so dobro poznale gorske poti, so jih napadle od strani, jim vzele tirolske vjetnike ter zajele 600 francoskih vojakov, nešteto pušk in streliva in mnogo topov.

Da tudi v slovenskem kmečkem ženstvu bije junaško srce, so v novejši zgodovini dokazale zlasti vrle Blejke, ki so bile pripravljene s svojim življenjem braniti Marijin hram na Blejskem otoku pred pohlepnimi francoskimi uradniki. Ko je leta 1813. počila vest, da hoče tedanja francoska vlada kranjska oropati dragocenosti tudi božjepotno Marijino cerkev na Blejskem otoku, zbrale so se Blejke na križpotju ob bregu jezera in sklenile, da pod nobenim pogojem ne bodo pustile vladnih razbojnikov na otok. Oborožile so se kakor so vedele in znale in pričakovale komisarja; čoln, v katerem se je imel peljati na otok, so odrezale in ga sunile daleč proč od brega, druge čolne so potegnile na otoku na suho, ostale pa poskrile po hišah. Vladni pooblaščenici niso ne z prošnjami, ne z grožnjami mogli dobiti čolna; ko pa so le enega iztaknili, so one ženske, ki so bile na otoku, se postavile ob bregu in niso pustile, da bi prišel h kraju. Sramotno sta morala vladinovca pobegniti nazaj. Tedaj pa so prihiteli na pomoč orožniki, na čelu jim gozdar na konju. Temu nasproti skoči pogumna Uršula Ferjan in zgrabi njegovega konja s toliko silo, da se takoj ustavi, potem pa skuša jezdec potegniti doli. Ta potegne pištolo in ustrela, a pogumne žene ne zadene; sedaj pa prično bti v vseh zvonikih plat zvona in možje, ki so doslej stali v ozadiju, skočijo naprej. Vladinovcem bi se bilo slabo godilo, da ni v tistem hipu prihitel župan, ki je prebral ljudstvu odlok vlade, da naj se premoženje otoške cerkve pusti v miru in naj Blejci namesto tega plačajo vladi gotovo svoto denarja, ali pa izdajo dolžno pismo. Tako so pogumne Blejke zabranile oropanje božjepotne Marijine cerkve na Blejskem otoku. Njih slava bo zato ostala od roda do roda.

Slovenke! Tudi danes vas kličemo na stražo in v boj proti sovražniku, ki ne namerava le oropati naših cerkv, marveč hoče oropati celo naša srca Boga in vere. Vrli naši možje in mladeniči se že dolgo bore proti temu sovražniku pogumno in srčno. A sovražnik je vztrajen; vedno z nova zbira svoje moči, napada zahrbtno, dela s silo in zvijačo. Ali bomo Slovenke še dalje držale križem roke, ali nas ne kli-

če dolžnost na stran naših očetov, bratov in sinov v bojne vrste? Ali niso slovenske cerkve tudi naše cerkve, ali ni Bog naših mož tudi naš Bog? Kvišku tedaj, slovenske žene in dekleta! Opašite si meč žive in goreče vere, neomadeževane kreposti in bistriga uma in hitite v nekrvavi boj proti našemu današnjemu sovražniku: svobodomislecem, liberalcem in socialnim demokratom.

Medtem ko je vsled žalostnih septemberskih dogodkov v Ljubljani ponehal v javnosti boj med liberalci in Slovensko Ljudsko Stranko, so sovražniki krščanske misli med Slovenci v vsi tihoti zbirali svoje moči in brusili orožje proti nam. V ovčji koži so se vtihotapili med naše vrste in marsikakega omahljivca obrnili na svojo stran; in sedaj mislijo, da je bitka zanje že dobljena. Vrgli so krinko z obraza in na vsa usta povedali, da vsa njihova gospodarska in izobraževalna društva — takozvana prosvetna društva — knjižnice, predavanja itd. nimajo drugega namena, nego uničiti krščansko prepričanje našega ljudstva, vzeti mu vero iz srca! Povdarjamo, da so to sami povedali jasno in določno. Oni delajo sporazumno s svobodomislci vsega sveta, zlasti z avstrijskimi; z njihovo pomočjo nameravajo tudi v naši državi, v naših deželah ustvariti take razmere, kakoršne so v nesrečni Francoski. Ondi so pregnali redovnike, oropali cerkve in samostane vsake vrednosti in jih potem dali v najem za plesišča, gostilne in celo hleve. Otroci in odrasleni smejo raje krasti in uganjati druge hudobiče, samo da ne molijo in ne hodijo v cerkev k službi božji. Res, človek se z grozo povprašuje, kakšna bo šiba božja, s katero bo Stvarnik udaril to nesrečno ljudstvo, ki pa v svojih zmotah in ludobijah itak že samo na sebi gnije in propada.

Ali naj se pustimo tudi mi tako daleč zapeljati od naših izgubljenih, iznarodenih svobodomislecov? Kakor Blejke recimo: »Tega ne dopustimo nikoli!«

Na stražo in v boj tedaj, žene in dekleta! Kogarkoli spoznate za svobodomisleca, liberalca ali socialnega demokrata, ki so, kar se tiče vere, vsi ene in iste sovražne misli in med sabo tesno zvezani, — nikomur več ne zaupajte in se jih ogibajte daleč naokoli. Nobena poštena Slovenka ne sme pristopiti društvu, ki ni na krščanski podlagi, in mora tudi vse druge pred njim svariti. Pri nobeni njih veselici naj ne sodeluje, nobenih knjig in časopisov naj ne sprejema od njih. Ako te tak človek ogovarja in ti svojo družščino vsiljuje, mu kratko povej, da ga ne potrebuješ, kajti sicer bo gotovo skušal prikrito ali očitno — kakor mu bo bolje kazalo — vzbuditi ti v duši verske dvome, to je oropati te Boga in vere. To so izrečno sklenili in jasno povedali. Ako bi se jim to posrečilo pri večini našega ljudstva, — kar pa nikakor ne verjamemo, — potem bi pri vultvah v drž. in deželne zборе in občinske zastope zmagali brezverci, ki bi potem kovali take postave, kakoršne so na Francoskem. To je jasno kakor beli dan. In potem z Bogom krščanski zakon, krščanska šola, krščansko življenje! Z Bogom pa tudi slovenski narod, ki je v

svojem bistvu tako globoko zvezan s katoliško vero, da bi moral izkryaveti, ako se mu jo izruče iz srca.

Gre se torej za svobodo, za obstoj našega naroda. — Slovenske, pokažimo se njega vredne hčere: Na stražo, v boj zanj!

Naše kmečke krčme.

Povejmo takoj, da je po našem mnenju vsak kraj toliko srečnejši, kolikor manj krčem, žganjaren in tobakaren ima, najsrečnejši pa tisti, ki nima nobene. Vendar pa moramo računati s tem zlom zlasti v krajih, kamor zahajajo mestni izletniki in tujei: v tem slučaju je dobra kmečka krčma velikega pomena. Zato hočemo tu podati našim kmečkim krčmaricam nekoliko nasvetov, kako naj uredijo svoje gospodinjstvo, da bo krčmarjenje v korist in čast njim samim in vsej deželi. Povdarjamo pa, da mislimo tu le na priproste kmečke gostilne, kamor zahaja gospoda le na izletih, ne pa morda stalno na hrano. Za te poslednje je že treba popolnoma izvežbanih gostilničark, ki so jim namenjeni redni daljši tečaji v Ljubljani, katerih prvi se je ravno te dni z velikim uspehom završil.

Prvi pogoj, da se mestni človek v kmečki krčmi dobro počuti, je snaga. Vsak se že od daleč boji hiše z umazanimi okni, na katerih visé še bolj umazani zastori in v katere veži je polno blata in smeti. Vsakemu se ustavlja noga ob vratih, ako mu nasproti udari slab, zaduhli zrak, ki priča, da soba že davno ni bila prezračena, in ako vidi pred sabo umazano, nepometeno tla. Ako hoče torej kmečka krčmarica privabiti mestne goste v svojo hišo, potem naj skrbi, da bo vse kar zvenelo od snage. Zvečer, ko odidejo gosti, naj odpre vsa okna in vrata gostilniške sobe, da se izkadi dim in se izčisti zrak; pomije naj vse mize in tla čisto pomete. Pri tem pa naj tal ne škropi z vodo, marveč naj metlo omoči v čisto vodo ter jo nato do dobra otrese. Tudi pometati je treba znati, tudi pri pometanju je treba paziti: le poglej enkrat, kako v mestnih hišah smeti varno pometajo skupaj z ome-lom, pa primerjaj svoje pometanje, ko mečeš smeti pol metra daleč pred sabo, da se zgrinja prah na vse strani, pa boš videla, da ni vseeno, kako se pomete. Smeti je najbolje sproti pobirati v smetiš-nico; metlo je pri tem večkrat izprati, čim bolj so smetna tla. Gospodinja, ki pravi, da pomete tla, kakor bi se zablskalo, se s slabo stvarjo hvali, kajti dobro delo zahteva časa. Ko se je prah vlegel, je s čunjo obrisati mize, omare, klopi, okna in vrata; okna je najbolje pustiti vso noč odprta — vsaj poleti. Ko boš v jutro stopila v tako pospravljeno in prezračeno sobo, te bo veselo pozdravilo iz oken in miz in iz vseh kotov in zadovoljno in veselo se boš podala na delo. Ako bodo prišli gosti, se jim boš prijazno zasmejala v oči, pa jim na široko odprla duri: »Le kar naprej, gospodje!« In radi bodo šli in dolgo obse-deli.

Toda ni še dovolj, če imaš sobo čisto; čisto mora biti vse, kar pride gostu v roko in pred oči. Vzemimo prt! Kolikokrat se mestnemu človeku zgodi, da mu hočejo v kmečki krčmi posebno postreči in pokazati, da razumejo, kaj se spodobi. Kaj storé? Prinesejo ti od nekdaj prt, ki pa že od daleč »diši« po razliti pijači in skisanih jedeh, da te precej mrzel pot oblije. Zastonj se braniš, češ: »Le pustite, naj bo le kar po domače, prav nič se ne trudite...« »Oh,« ti odgovoré, »kaj pa za to, saj vemo, kaj se spodobi« — in prt se razgrne pred tabo v vseh svojih negotovih barvah... Bojiš se kruh položiti na ta prt in z zavistjo gledaš h gostom pri nepogrnjenih mizah... Vendar pozimi se še pre-stane; a gorje ti poletu! Močni »duhovi« prta privabijo k sebi muhe iz cele okolice; vsedejo se po njem čisto domače, tišče na kruh, v krožnik — celo v usta in nos. Ne kaže ti drugega, kot pobegniti, čeprav si imel »dober namen« v krčmi posedeti in se dobro okrepčati. Tako je, vidite, mati krčmarica, in škodo pri tem imate v prvi vrsti vi sami. Ta gost namreč ni le danes preje odšel, kakor je mislil, marveč se bo odslej vaše krčme ogibal, kolikor bo le mogel in bo tudi druge svaril pred njo. Če torej hočete mestnemu človeku lepo postreči, potem glejte, da bo gostilniško per-io lepo čisto.

Nič manj potrebna ni snaga pri poso-dah za pijačo in jedi. Prinesi mi najboljšo pijačo in najokusnejšo jed v umazani posodi — ne bo mi dišala. To pa ni morda samo »kaprica«, marveč tu hodi tudi zdravje v poštev. Saj pridejo v gostilno najrazličnejši ljudje — lahko zdravi, lahko pa tudi nalezljivo bolni; ako za takim jem ali pijem iz iste posode, se mi prav lahko zgodi, da dobim njegovo bolezen. In kdo bo imel to nesrečo na vesti? Ti, krčmarica, ki nisi skrbela za snago v svoji hiši. — Vso gostilniško posodo: kozarce, krož-nike, žlice, vilice itd. je umiti v vroči vodi, v kateri naj se raztopi precej sode, in po-tem izplakne v čisti vodi. Za hranitev po-sode je najbolj primerna omara s stekle-nimi vrati, kamor ne more različni mrčes, zlasti nadležne muhe, ki povsodi puščajo za sabo nelepe sledove. Na to se celo v boljših gostilnah vse premalo pazi, in je marsikomu vzet ves tek po teh mušjih sle-dovih, da drago plačano jed pusti nedo-taknjeno in gre nevoljen iz krčme. Ako torej že ni mogoče nabaviti primerne omare, potem, mati krčmarica, nikoli ne pozabite preje pogledati kozarcev in krož-nikov, predno jih nesete pred goste.

Toliko glede snage.

Kar se tiče pijače, mislim, da bi mo-rala vsaka krčmarica toliko držati na svojo čast in poštenje, da bi točila le pri-stno vino. Saj je veliko lopovstvo, prines-ti gostu za njegov pošten denar nepošteno, morda celo zdravju škodljivo pijačo. Zla-sti neodpustno je to v današnjih časih, ko je toliko domačega pristnega vina na pro-daj po nizkih cenah. Ni treba kupovati pri vinskem trgovcu, marveč naravnost pri kmetu ali vinski zadrugi; na ta način do-biš najbolj gotovo pristno kapljico in do-biček spravita sama s kmetom.

Razven pravega vina pa bi morala vsaka krčma biti tudi založena z brezalkoholnimi pijačami: mineralnimi (kislimi) vodami, sodovico, pokalicami, brezalkoholnimi sadjevcem itd. Vse te pijače se na hladnem prostoru dobro ohranijo, kozi vse leto in se gostilničarki ni treba bati škode. Zlasti pa imej kmečka gostilničarka ob času, ko navadno prihajajo izletniki, na razpolago kislino in sladko mleko, pa tudi kavo. Na to naj opozori zlasti matinske z otroci, ki ji bodo gotovo hvaležne. Koliko bi na ta način lahko dobrega storile naše krčmarice, koliko zastrupljenja nedoraslih otrok z alkoholom bi preprečile!

Glede jedil kmečki krčmarici ni treba biti v prevelikih skrbih in se ji nikakor ni treba zalagati z jedmi, ki se hitro pokvari, n. pr. s svežim mesom. Mesten človek, ki pride na svojem izletu v kmečko krčmo, gotovo ne bo zahteval kakih finih jedil, ki jih itak dan na dan uživa v mestu, marveč si zaželi kaj kmečkega, »domačega«. Izvrstno mu boš ustregla z domačo meseno klobaso ali gnatjo, z domačim kruhom in surovim maslom. Seveda pa mora vse to biti pravilno pripravljeno, dobro in okusno; na to bi morala držati vsaka krčmarica.

Nedavno temu je bil nek imeniten gospod v priprosti kmečki krčmi na Gorenjskem. Postregli so mu z domačo meseno klobaso in natlačenim prešičevim želodcem; oboje je bilo tako okusno in dobro pripravljeno, da je razvajeni gospod rekel, da si ne želi nič boljšega in da odstopi za kak domač prigrizek najdražjo hotelsko užjino.

Velikega pomena za kmečko krčmo je dobro vrejeno perutninarstvo; »pohana piška« je priljubljen obliček za mestne izletnike in iz najhujše sile si krčmarica vedno lahko pomaga z jajci.

Nič manj važen ni zelenjadni vrt, kjer bodi vse leto preskrbljeno za solato in druge vrtnne pridelke. Potem bo kmečka krčmarica vsak hip lahko postregla svojim gostom tako, da bodo komaj čakali, da bi zopet prišli. Njen sloves bo kmalu segel daleč naokoli in tujci bodo pravili o njej v svoji domovini: »To vam je izvrstna žena, ta slovenska krčmarica; snažna je vsa njena hiša, jed okusna in pijača prava. Če pridete kdaj v one kraje, ne pozabite jo obiskati.«

V tem pa ravno tiči veliki pomen potene kmečke krčme. Pa še eno je: V potenih krčmah se mladina ne zapeljuje in ne pohujšuje, marveč se od dostojnih mestnih gostov tudi starejši ljudje učijo plemenitejših družabnih oblik.

Radi denarja.

Vrhovnikov France je bil jako lep, vrst dečko. Pa tudi sol je imel v glavi, kakor pravimo — in kar je glavno: pošten. Priden je bil. Izučen je bil mizarstva in to svojem očetu je podedoval malo posestva, ki pa je bilo nekoliko zadolženo. Sekako bi si bil France s svojo pridnostjo,

spretnostjo in varčnostjo lahko ustvaril prav lepo prihodnost, ko bi — — da, ko bi ne bilo vojaščine.

Bil je potrjen v prvem razredu in vzel za tri leta. V vojašnici je kmalu sprevidel, da se fantom, kakor je bil on, ne godi slabo, ako znajo svojo zunanost v pravo luč postaviti. In France je to znal in hotel. Kakor sneg na solncu je iz njegovega srca izginjala prejšnja skromnost, čistost in pobožnost — saj se vse to prav nič ne poda »šaržu« kakor mu je dan na dan zvenelo na ušesa:

»To je dobro za preklicane civiliste, ne pa za vojaka. Vojak se mora pred vsem postaviti: ekstra montura — če ne drugega, vsaj čepica in čevlji — pa sodec piva in viržinka: to je za nas! Vse drugo, kar še zraven spada, pride potem samo k nam . . .«

Vrhovnikov France se je kmało čutil vojaka z dušo in srcem ter se je ravnal popolnoma po »vojaških« načelih. To ga je sicer veliko stalo in je imel dolgove že na vseh koncih in krajih — a kaj zato! Saj je bil kremenit »šarž«, enako priljubljen pri višjih, kakor tudi pri nižjih. Veselega, korenjaškega in dobrodušnega fanta je vse rado imelo in višji so ga nagovarjali, naj ostane pri vojakihi kot narednik. Toda v tem času je Francetu umrla mati in njegovi številni upniki so ga nagovarjali, naj vojaščino po treh letih obesi na kol, naj začne mizariti na svojo roko, za kar mu bodo že še radi dali potrebni drobiž, — potem pa naj se takoj ozre za nevesto, ki bo kaj imela pod palcem. No, in potem se začno zanj leta gosposkega življenja!

Vse to je našlo rodovitna tla v Francetovem srcu, ki se je navadil brezdelnega, veselega življenja, in kar nič več ni mislil na to, da bi se sam ubijal s skobljem za borne novčiče. Da, on je hotel tudi kot »civilist« ostati »nobel«, pri pivu in viržinkah, pa naj stane, kar hoče. Sicer pa bo lahko dobil bogatih in lepih nevest na tucate — saj ni zastoj hodil v šolo pri vojakihi . . .

Tako je mislil France in tako tudi storil. Nikogar ni imel v tistih nevarnih dneh, ki bi mu odprli oči in mu pokazal prepad, v katerega je drvil.

Koj, ko je prišel od vojakov, mu je »dober prijatelj« posodil precejšnjo vsoto, da se je rešil najbolj sitnih malih upnikov ter si uredil delavnico. Najel je takoj pomočnika in vajenca in bi se bil skoro tudi sam lotil dela. Toda sedaj pa je prišel k njemu dotični »dobri prijatelj«, ki mu je bil tako radovoljno posodil denar, pa ga je začel nagovarjati:

»Kaj, ti misliš sam garati? O ti teppec! Zakaj pa ima kovač klešče? Tu, fanta naj ti delata, ti pa hajd z mano, da ti pokažem dekleta, ki sem ga iztaknil zate, hahaha! Alj boš gledal, človek! Taka je ko roža in bogata ko vrab! Alo, kar obleci se, pa greva!«

Francetu se je to napol dopadlo, pol pa je bil užaljen, češ, da ga hoče Kovač radi tistega dolga kar komandirati, da se oženi. Tudi mu je vest tiho šepetala, naj se ne igra z ženitvijo, naj si najprvo z lastnim delom opomore in šele potem pogleda za pošteno nevesto. Rekel je torej:

»Hm, to ni tako, prijatelj. Za ženitev je še čas, jaz pa imam tu ravno začeto neko naročeno delo, ki mora biti o pravem času gotovo; fantoma ga ne morem prepuštili, da ga ne izkvarita. Saj se bo deva pa v nedeljo kaj videla.«

Toda zapeljivec se ni dal kar tako odgnati; potegnil je Franceta na stran pa mu rekel:

»Kaj misliš, da sem ti denar posodil, da mi ga vrneš na sodnji dan? Jaz ga bom v kratkem sam potreboval, a kje boš dobil, da mi vrneš denar? Saj veš, da ti na tvojo staro in zadolženo kočico nihče ne posodji niti sto goldinarjev.«

France je divje pogledal križem, se ugriznil v ustnice in grdo zaklel. Potem pa je vrgel orodje iz rok, dal par kratkih navodil pomočniku, vajencu pa ukazal, naj gre naročiti koleselj, češ: »Ženiti se ne spodobi peš!« Nato je odšel v čumnato in se praznično preoblekel.

Ko je prišel zopet v delavnico, ga je Kovač sprejel z veselim obrazom in ga potrkal po rami:

»Tako, da, tako, sedaj si prav dečko! Ti — pa da bi delal, kajpada! Boš le videl, kako te bodo pogledali, ko te pripeljem kot snubca, ha, ha! Ampak to ti povem, lagati morava, da imaš toliko in toliko prihranjenega in da toliko in toliko zaslužiš; zapomni si!«

Vseda sta se na koleselj in zdirljali so po beli cesti . . .

»Nevesta« je seveda bila krčmarjeva hči in če ne drugega, so zanj lahko pili in pili in jedli — tako si je mislil Kovač, — to seve na Francetove stroške. Taka reč se tudi ni dala opraviti v enem dnevu; treba je bilo priti še večkrat, da se omeči »starega« in da se bolje spoznajo. »Stari« je pa tudi res hitro spoznal, da fant, ki se na ta način ženi, ni vreden posebnega zupanja — zlasti kar se tiče denarja, ki ga je on tako zvesto skupaj spravil in čuval. Saj je France mnogokrat napajal po štiri, pet svojih »dobrih prijateljev«, ki so mu zvesto stali ob strani na njegovih ženitovanjskih potih . . . Francetu pa tudi ni bilo prav nič žal, ko mu je dal krčmar razumeti, da ga ne mara za zeta.

»Hoj, manjka se krčmarskih hčera na Kranjskem! Pet jih najdem na vsak prst! Alo, Kovač, kam pa gremo sedaj na ogleda?«

»Sem in seim.«

»Dobro, hlapec naj kar zopet napreže, bomo pa tam dalje večerjali. Ta kisljica tu mi itak že preseda.«

»Katera kisljica?« se je zadržal krčmar.

»Katera hočete? tista, ki jo imate v kleti, ali pa tista, ki jo imate v kuhinji. Za take fante, kakor smo mi, ni nobena. Juhuhu! Fante za mano!« — — —

Tako je živel France nekaj mesecev, napravil še par tisoč dolga in končno našel dekleta, ki mu je zares ugajala. Bila je mlada in lepa in bogata — po drugih lastnostih ni vprašal. Bil je namreč v svoji slepoti prepričan, da ne more biti slaba, saj je imela tako ljubeč in mil obraz in je bila vrhu tega sirota. Čutil je do nje resnično, globoko nagnenje.

Metka je bila iz velike kmečke krčme; oče in mati sta zgodaj pomrla in posestvo je upravljal stric-varih. Otroci so bili

več ali manj sami sebi prepuščeni, kajti varih je gledal le na to, kako bi se z njih premoženjem bolj okoristil — to je pač žalostna stara pesem. Metka si je želela proč — proč, pa bilo kamorkoli. Ko jo je torej zasnil postavni in dobrosrčni Vrhovnikov France ter ji obečal zlate gradove, je hitro privolila in komaj čakala, da zapusti obsovaženi dom, na katerem je gospodaril varih. Variha pa je pridobil France s tem, da mu je rekel, da ne vpraša po doti niti najmanj; kadar bo hotel varih kaj dati, bo vzel, terjal ga pa ne bo nikoli. Lakomni mož je sedel na lim in sedaj se je vsem skupaj mudilo za ženi-tev: predno sta potekla dva meseca, sta bila France in Metka mož in žena.

Spočetka še je kazalo, da bosta prav srečen par; France je res ljubil svojo ženo in ji v vsem ugodil in stregel. Ona pa se je zopet hotela izkazati za pridno in izurjeno gospodinjico in se postaviti pred sosedi. Toda Francetove trditve glede premoženja in zaslužka so se le prekmalu izkazale kot neresnične; marsikaj so ljudje prinesli Metki na ušesa, a kmalu je prišel tudi dan, ko je moral France izjaviti ženi, da mu je »ravno« pošel denar, da pa mora poravnati nek račun za orodje, ki ga naj torej ona plača, češ: »Saj je vse eno!«

Tedaj pa je Metka prvič odkrila svoj pravi značaj.

»Kaj,« je vzkripela, »niti orodja nimaš še plačanega, a meni si govoril, koliko imaš in koliko zaslužiš! Tako torej si me ogoljufal; kaj si res mislil, da ti bom jaz žarala brez dekle in redila tebe in tvoje delavce na lastne stroške! Ne boš, slepar grdi, raje grem še danes od tebe. Če si tak berač, bi si bil vzel deklo za ženo, pa ne mene. Jaz nisem bila nikoli vajena pomanjkanja in trpljenja, po kaj si me torej pripeljal v svoje beraštvo, rokavničar nesramni!«

V bistvu je imela žena prav; toda ko bi bila ona malo bolj mislila na svojo zakonsko dolžnost in srečo, kakor pa je bila ponosna na svoj denar, potem bi nikoli ne bila izustila gornjih besed, ki so za večno pokopale medsebojno spoštovanje med njima. France je bil mehkega — le premehkega — srca, in ko bi bila žena z njim obzirno ravnala in mu velikodušno odpustila prevaro glede premoženja, pa se zadovoljila z njegovo ljubeznijo, tedaj bi se bilo lahko še vse na dobro obrnilo. A ona je obožavala le eno stvar na svetu, kakor je bila še mlada: denar!

Od tega dne je bil preprič med Francetom in Metko na dnevnem redu. Sicer je bil France potrpečljiv in ni hitro vzrotil; toda ravno to je Metka do skrajne meje izrabljala. S svojimi očitki in zmerjanjem ni odnehala prej, kakor da je France skočil kviško z bliskajočimi očmi — in potem gorje! Razsajal je in divjal kakor blazen, razbijal kar mu je prišlo pod roko in ji grozil, da jo ubije in raztrga. Tedaj je pač padla preden na kolena, vila roke in ga prosila odpuščanja, a France tedaj ni nikogar več poznal — niti samega sebe. Bil je po njej kakor besen in je bil pravi čudež, da se ni zgodila nesreča njej ali njemu.

Ko se je France po takih izbruhih pre-spal, je bil navadno zelo ponižen in se je skesano približal ženi. A njej zla narava ni dala miru; kakor hitro je vidla, da se ji moža ni treba več bati, ji je zopet zrasel greben in zopet je začela preprič za svoj denar.

France se za delo ni več zmenil, marveč je le premišljal, kako bi hitro in brez truda obogatel, da bi potem bil kos svoji ženi. Pregovoriti jo je znal, da je iztožila svojo doto, katere varih ni hotel dati z lepja, in je poleg svoje stare sezidal tudi veliko novo hišo, nakupil gozda in pričel trgovino. Vse to je petkrat presegalo njeno doto in kmalu se je pokazalo, da dohodki iz trgovine ne pokrivajo niti obresti za dolgove; delavnico je opustil, drugih zaslužkov pa ni imel. Sedaj se je še bolj udajal pijači, da bi v nji potopil svoje gorje in svojo vest. Po cele noči ga ni bilo domu, a ko je prišel, ga je napadla obupana, nesrečna žena. Vpričo ljudi sta se začela prepirati in očitati drug drugemu nelepe stvari. Večjega veselja bi sosedom ne mogla storiti, saj so le z zavistjo gledali Francetovo novo hišo in komaj čakali, da ga poženo iz nje. »Se bo tak bajtar tako postavljaj; še z lopato bo delal.« Tako so govorili in hujskali ženo proti njemu, češ: »Tak-le berač gre snubit v tako bogato hišo, kar v obraz mu pljunite lumpu, ki vas je tako ogoljufal. Oh, revica, ko bi bili vi mene vprašali, bi vam bila že povedala resnico!« In ona je bila kratkovidna dovolj, da je verjela njihovim sladkim besedam in še bolj napadala moža.

Franceta pa so po drugi strani obdelavali »prijatelji« v gostilni, češ: »Tvoja žena je hudič, jaz bi jo kar ubil. Naj bo vesela, da je dobila takega fanta. Le nikar se ne pusti od nje komandirati. Alo, dajmo ga še en liter, kaj, France!«

Tako sta živela pravo peklenško življenje; a da bi ga bila sama! Toda imela sta troje nedolžnih otročičev — vsi ljubki in prikupljivi kakor oče in mati. A v njih široko odprtih očeh je gorel priten strah, bili so nemirni in boječi. Uboga deca! Kolikokrat že jih je zbudil iz spanja divji krik očeta in matere, kolikokrat so jokali in trepetali dolge nočne ure, ko bi imeli mirno spati in sanjati sladke sanje prve mladosti o angeljih in o nebesih! Uboga deca, kdo vam povrne mladostni raj, ki sta ga vam uničila lastna oče in mati! Za denar sta se prepirala, vaše nesrečne mladosti pa nista videla.

Tako ni moglo več dalje iti. Sicer, ko bi bila le še iskrica prave ljubezni med njima, bi se bila še vedno mogla rešiti; čeprav bi bilo premoženje prodano, France bi bil kot izvrsten rokodelce in sploh zmožen človek že toliko zaslužil, da bi bili skromno živeli. Toda o skromnosti ni hotel ničesar slišati niti on sam niti žena; oba sta hotela kljubovati zli osodi.

Ona mu je neprestano očitala svojo doto in on ji je hotel pokazati, da se ji ni prodal za njen denar, da je zmožen še tri take dote zaslužiti. A kje, kako! O ta denar, za katerega se je ženil, kako ga muči, kako ga preganja noč in dan in mu ne da pokoja! Kakor brezumen bega okrog, poskuša to in ono, a vse zaman; vse mu izpodleti, do denarja ne more —

do denarja, da bi ga zagnal pod noge svoji ženi in ji rekel: »Tu imaš svojo doto, radi katere si mi izpila dušo... Vrne sedaj tudi ti meni moje srečo, pusti me delati za moje otroke!«

Kaj storiti? Amerika!

Da, a kako pustiti otroke, ki jih je vendar ljubil z vsako kapljico svoje srčne krvi! Pa vendar — ni druge pomoči.

Prišel je dan slovesa. Kakor nezavesten in mračen je hodil France in ni nikogar pogledal razun otrok. Z njimi se je pogovarjal in jih miloval kakor še nikoli. Nad najmlajšo hčerko se je večkrat glasno razjokal ter jo stiskal k srcu:

»O ti moje bedno, malo dete, ali te še kdaj vidim? Tako si slabotna, ti revica moja; ali boš umrla med tem, ko bo tvoj oče v daljnem tujem kraju težko delal in trpel, da ti ohrani dom? Ne stori mi tega, ne stori!«

Komaj se je odtrgal od otrok in hitel na vlak, ki ga je popeljal do morja, a preko morja črna ladja... Spremljevalka mu je bila žalost, ki mu je neprestano kljuvala v srcu... Kakor morje globoko je bilo njegovo domotožje, kakor morje brezmejen njegov kes. V teh strašnih urah je spoznal vso zmoto svojega življenja; kakor ob zadnji uri je videl pred sabo natančno vse zlo, ki ga je prizadejal svoji ženi in svojim otrokom. O, svojo srčno kri, bi dal, da bi mogel vse še popraviti in osrečiti svojo družino. A kaj je gorka srčna kri, če se gre za denar, ta mrzli strašni denar, ki vodi za nos tistega, ki sega po njem lahkomiiselno kakor otrok po zvezdi?! Ali bo v Ameriki srečnejši, ali bo tam spraval skupaj odkupnino za svojo in svoje družine srečo?

Kdo ve?

Iverl.

Zdravnika nikar preveč ne hvali, če ne bo mislil, da te je preveč ozdravil.

Kdor hoče mlad ostati, mora se prej postarati.

Sirolin

„Roche“

predpisujejo zdravniki vsak dan pri

bolernih na pljučih
kašlju, katarih,
oslovskem kašlju, influenci.

Dobiva se na zdravniški
predpis v lekarnah po H. 4. steklenici

Zahtevajte izrecno Sirolin „Roche“
in odklanjajte ponarejanja in nadomestila.